

ISSN: 2146-1961

Kum, Ö. (2024). Minimalist illüstrasyon afişlerinde metafor kullanımı, Luba Lukova örneği, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 15(56), 741-756.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.4450>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

MİNİMALİST İLLÜSTRASYON AFİŞLERİNDE METAFOR KULLANIMI, LUBA LUKOVA ÖRNEĞİ

Özlem KUM

Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye, ozlemkum@outlook.de
ORCID: 0000-0002-6567-7974

Gönderim tarihi: 14.02.2024

Kabul tarihi: 12.05.2024

Yayın tarihi: 01.06.2024

Öz

Afişler, içinde barındırdığı mesajı izleyiciye doğrudan aktarma işlevi olan grafik tasarım ürünleridir. İçinde çok sayıda metafor barındıran afiş tasarımları akılda kalma, ilgi uyandırma gibi görevleri üstlenen, bir amaç doğrultusunda aktarılması gereken kümülatif birikimi bir topluluğa görsel yolla ileten materyallerdir. Afiş tasarımı ve illüstrasyon, grafik tasarım alanı öncelikli olmak üzere birçok multidisipliner alanda sanatsal ve subjektif olmaları sebebiyle entegre kullanılmaktadır. Illüstrasyon tekniğinin etkileyici ve ikna edici gücü afiş tasarımlarında anlam pekişmelerine imkân tanıyarak akılda kalıcılığı sağlamaktadır. Bu makalede, illüstrasyon afişlerinde metafor olgusunun incelenerek Luba Lukova'nın minimalist illüstrasyon afişlerindeki metaforik anlamların ortaya konması amaçlanmıştır. Metafor olgusuyla, görsel öğelerin altına gizlenen asıl anlam soyuttan somuta evrilip izleyiciye mesaj olarak aktarılmaktadır. Makalede nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Luba Lukova'nın 10 adet minimalist illüstrasyon afişi random seçilerek yorumlanmıştır. Ele alınan konuya istinaden Lukova'nın minimalist illüstrasyon afişleri incelendiğinde, tüm minimalist afişlerinde tek renk arka plan kullandığı, metafor olgusunu tematik olarak yetkin bir biçimde ele aldığı, sade bir üslupla fikir, duygu ve anlam üçlemesini izleyiciye aktardığı sonucuna ulaşılmıştır. Karmaşadan uzak tasvirler, düşündürücü ve güçlü bir tasarım tarzını benimseyen Lukova, illüstrasyon tekniği ile ele aldığı afişlerinde sansür, göç, ekoloji, açlık, yolsuzluk gibi sosyal konularını işlemiş ve kullandığı basit anlatım biçimi altında yatan derin anlamları cesur renk, çizgi ve şekil kullanarak izleyicide farkındalık oluşturarak aktarmıştır. İmge ve nesnelere yapıbozuma uğratarak etkin sembollere dönüştürmüş, tasarımda fikirleri ikonik imgeler haline getirerek empatik bir anlayışla yansıtmıştır. Renk kullanımları incelendiğinde, ele alınan temaya uygun biçimde sıcak veya soğuk renkler tercih edilmiştir. Tipografide ise serifsiz font kullanımlarının olduğu göze çarpmaktadır. Lukova, afişlerinde iki ayrı nesneyi benzerlik yönünden birleştirerek yeni görsel imgeler oluşturmuş ve bu oluşan yeni imge ile anlamsal bütünlüğü sağlayarak izleyiciye mesaj aktarmıştır. Afişlerde var olan figürlerin anatomik yapıları lekese ve çizgisel formda stilize edilmiş ve karakteristik özellikleri başarılı şekilde sadeleştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Afiş, illüstrasyon, metafor, Luba Lukova

BTHE USE OF METAPHOR IN MINIMALIST ILLUSTRATION POSTERS, THE SAMPLE OF LUBA LUKOVA

ABSTRACT

Posters are graphic design products that have the function of directly conveying the message they contain to the audience. Poster designs, including many metaphors, are materials that carry out tasks such as memorising, arousing interest, and visually conveying the cumulative accumulation that needs to be transferred for a purpose to a community. Poster design and illustration are integrated in many multidisciplinary fields, primarily in the field of graphic design, seeing that they are artistic and subjective. The impressive and persuasive power of the illustration technique enables the reinforcement of meaning in poster designs and ensures memorability. This study tries to reveal the metaphoric meanings in Luba Lukova's minimalist illustration posters by analysing the metaphor phenomenon in illustration posters. With the phenomenon of metaphor, the actual meaning hidden under the visual elements is transformed from abstract to concrete and conveyed to the audience as a message. This study utilised from document analysis, one of the qualitative research methods, Luba Lukova's 10 minimalist illustration posters were randomly selected and interpreted. When Lukova's minimalist illustration posters were examined in relation to the subject matter, it has been concluded that she used a single colour background in all her minimalist posters, handled the metaphor phenomenon thematically competently, and conveyed the trilogy of ideas, emotions and meaning to the audience in a simple style. Lukova, who adopts a thought-provoking and powerful design style with depictions far from confusion, uses illustrations.

Keywords: Poster, illustration, metaphor, Luba Lukova

GİRİŞ

Afiş, Afişte İllüstrasyon Kullanımına Kısa Bir Bakış

TDK (2024) Afişi, "bir şeyi duyurmak veya tanıtmak için hazırlanan, kalabalığın görebileceği yere asılmış, genellikle resimli duvar ilanı; ası" olarak tanımlamaktadır. Birçok tanımlama yapılabilir ancak; kurumu, ürünü, faaliyeti, etkinliği, düşünceyi bazen bir olayı siyasal, bilimsel, kültürel, ticari ya da sanatsal amaçlarla belirlenen hedef kitleye duyurmak için değişik yüzey ve sunum ortamlarına hazırlanmış grafik tasarım ürünüdür (Arkan,2009:148). Afişlerin temel işlevi bilgiyi veya bir duyuruyu kısa süre içerisinde izleyiciye iletebilmektir. Afişte salt bir sunumdan ziyade mesajın net olarak aktarımı daha önemlidir. Görsel olarak etkili bir iletişime olanak veren unsurlardan biri olan afiş, izleyicide merak duygusunu güdülemeli ve davranışsal yönlendirmeleri sağlayacak nitelikte olmalıdır. Afişi başarılı kılan etmenlerden bazıları tipografi, renk, afişin boyutu ve sunulduğu meca, sunum şekli gibi parametrelerdir. Bu gibi etkenler afişin içeriğini izleyiciye doğrudan aktarmada önem arz etmektedir. Afişler kullanım amaçlarına göre çeşitlenmektedir.

Afişler üç ana gruba ayrılır:

1) Reklam Afişleri: Bir ürün ya da hizmeti tanıtan afişlerdir. Moda, endüstri, kurumsal reklamcılık, basın-yayın, gıda ve turizm gibi sektörlerde yaygın olarak kullanılır.

2) Kültürel Afişler: Festival, seminer, sempozyum, balo, konser, sinema, tiyatro, sergi ve spor gibi kültürel etkinlikleri tanıtan afişler bu gruba girer.

3) Sosyal Afişler: Sağlık, ulaşım, sivil savunma, trafik, çevre, gibi konularda eğitici ve uyarıcı nitelikteki afişlerin yanı sıra, politik bir düşünceyi ya da siyasi bir partiyi tanıtan afişler grubunda yer alır (Becer, 2013: 201-202).

Afişte yer alan görsellerin kısıtlı süre içerisinde algılanıp doğru yorumlanması o afişin tasarımsal kurgusuyla doğrudan orantılıdır. Afiş tasarımında olabildiğinde az unsur kullanılmalı, yardımcı öğe olarak yüzeyde yer alan renk, görsel öğe, tipografi gibi unsurlar bilinçli olarak kompozisyona dâhil edilmelidir. Kurgulanan kompozisyondan aksiyon alınabilmesi için iyi parçalar ile iyi bir bütün oluşturmak gereklidir. Afişte yer alan görsel öğeler verilmek istenilen mesajı destekler nitelikte olmalı ve öğeler arasında ahenk doğru kurulmalıdır.

İyi bir afiş kompozisyonunda;

- Bir hikâye anlatır.
- 1,5 metreden daha uzaktan okunabilmelidir.
- İlginç ve dikkat çekicidir.
- Sade, düzenli bir tasarıma sahiptir.
- Anlaşılır bir dil ve görüntüleri mantıklı bir sırayla kullanır.
- Önemli noktaları fazla detay vermeden özetlemektedir (Karagöl, 2023:147).

Afişler tasarlanırken birincil amaç izleyicinin dikkatini çekerek bilgi aktarmaktır. Bu yüzden bir afiş tasarlanırken sade ve karmaşadan uzak görsel bir öge seçimi, anlaşılır ve okunaklı bir tipografi seçimi, dikkat çekici renk kullanımları, algılanabilirliği etkileyen tüm olguların doğru kurgulanması, hiyerarşinin yüzeyde pozitif yönde etki oluşturması gibi durumlar göz önünde bulundurulmalıdır. Mesaj-imge bütünlüğü tasarım yüzeyinde sağlanmalıdır, afişte iki veya üç imgeden fazla görsel kullanılmamalı, sözel unsur kullanımında da kısıtlamaya gidilmelidir. Afişler, farklı tekniklerde tasarlanabilmektedir, bunlardan biri de illüstrasyon tekniğidir.

İllüstrasyon, açıklamak, örneklendirmek süslemek amaçlı resimlendirme çalışmasıdır (Ambrose ve Harris,2019:113). Tasarımda kullanılan söze unsurları ve içeriği görsel olarak vurgulayan, destekleyen ya da yorumlayan ve dikkat çekici özelliği bulunan, bütün görsel ve resimsel unsurlar genel olarak "illüstrasyon" olarak tanımlanabilir (Arıkan,2009:149). İllüstrasyonlar, kullanım alanları açısından üç grupta toplanabilir: reklam illüstrasyonları, yayın illüstrasyonları, bilimsel ve teknik illüstrasyonlar (Becer, 2013: 210-211). Fikir ve mesajları izleyiciye etkili şekilde aktarmayı amaçlayan afişler, çarpıcı mesajlar içeren dinamik bir ifade aracıdır. Afişte illüstrasyon kullanımının tarihine bakıldığında 1950'li yıllarda, Amerika'ya dayandığı görülmektedir. Bu tarihe kadar Amerika Birleşik Devletleri'nde ticari bir gereksinime hizmet eden afiş, Amerika Birleşik Devletleri'nin tam aksine Avrupa'da sanatsal değere sahip olması hasebiyle afişte illüstrasyon tekniğine sıkça rastlanmıştır. Afiş ve illüstrasyonun birlikte kullanımına Milton Glaser, Seymour Chwast, Reynolds Ruffins gibi sanatçılar öncülük etmiştir.

Afiş tasarımı ve illüstrasyon, grafik tasarım dili içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. İllüstrasyonun etkileyici ve ikna edici gücünün afiş tasarımlarında etkin amaçlar için kullanıldığı ve geliştiği gözlemlenmiştir. Afişin uzun tarihi boyunca, illüstrasyon çeşitli mesajların iletilmesinde, oldukça yaratıcı, akılda kalıcı çeşitli yaklaşım biçimleri şeklinde uygulanmıştır (Gedik ve Taşcıoğlu,2018: 106). 1950'li yıllardan günümüze teknolojiyle entegre gelişen ve değişen illüstrasyon tekniği suluboya, pastel, kuru kalem, mürekkep, kuru boya, keçeli kalem, marker, anilin gibi geleneksel tekniklerden uzaklaşarak dijitalleşmiş ve artık modern forma dönüşmüştür. Günümüzde afiş tasarımı yoğun olarak kullanılan illüstrasyon tekniği, sanatsal ve subjektif olmaları sebebiyle geniş kullanım alanları bulmaktadır. Öğretim materyali, sağlık gibi multidisipliner alanlar, animasyon sektörü, editoryal tasarım, video oyunları, film sektörü ve daha birçok medya tasarımı alanında görselleştirme yapmak için tercih edilmektedir.

Metafor, Afişte Metafor Kullanımı

Metafor, "meta" ve "phrein" Yunanca sözcüklerinden gelmektedir. Türkçe "mecaz" ya da "eğretileme" dili olarak belirtilen metafor, standart dilden söylenenden ayrılır, dilin temel biçimidir (Dündar, 2022:169). Metafor, bir şeyin benzerliklerinden yola çıkarak başka bir şeyi anlatmak için kullanılan dil sanatıdır. Bu dil sanatı, yazı ve sözlü iletişimde sık olarak kullanılmaktadır ve anlatımı daha güçlü hale getirmektedir. Metafor, bir şeyi daha iyi anlatmak için bir diğer şeyle karşılaştırmak manasına gelmektedir (Tarlakazan ve Tarlakazan, 2023: 1687). Anlamı, bir imgeden başka bir imgeye aktarmak için görsel metafor kullanılmaktadır. Metafor, imgeler yakından ilişkili olmasalar da bilinmedik birşeye ilişkin ilk izlenimi, imge ve bir diğer bilindik şey arasında

kurduğu karşılaştırma üzerinden aktarmaktadır (Ambrose ve Harris, 2013:75). Kelime ve ifadelerin kavramsal karşılığı olan metaforlar, benzerlik veya ayrılık prensibine dayanan ifade biçimidir. Yani, ele alınan ifadenin biri tamamıyla kendi anlamında diğeri ise tamamen farklı bağlamda kullanılmaktadır. Metaforlar, zihinde iki kavram veya somut nesnenin benzer veya ayrı yönlerini bir nesneden diğere aktardığı anlam vasıtasıyla çağrıştırır ve gerçeklik düzleminde diğere yer değiştirme şeklinde gerçekleşir. Bilinmeyenle bilinen ile betimlenmesi benzerlik ilişkisi ile mümkündür.

Metaforlar göndergesiyle arasında temsil ilişkisi olan, benzerlik yoluyla birbirlerini temsil eden ikonik referanslardır (Çobanoğlu, 2022:3501). Metaforlar, bir kavramı veya fikri bir başka şey ile karşılaştırarak anlatmayı ifade eder. Afiş tasarımında metaforlar kullanarak, ürün veya hizmetin özelliklerini anlamak daha kolay ve ilgi çekici hale gelir. Örneğin, bir pizza restoranının afişinde bir dilim pizzanın fotoğrafını kullanmak yerine, bir dilim pizzanın dünya haritası kadar büyük olduğunu gösteren bir afiş kullanmak, pizza restoranının ürününe dikkat çekici bir şekilde vurgu yapar. "Metafor özü itibarıyla, soyut ilişkileri anlatmak veya formüle etmek üzere somut bir imgenin kullanılmasıyla ifade edilebilir" (Tarlakazan ve Tarlakazan 2023:1689). Metaforlar, önceden edilen deneyimlerle şekillenmektedir. Farklı biçimlerde, biyolojik, kültürel, etkileşimsel ve nörolojik etmenlerin algıyı ve anlamlandırma sürecini etkilemesi sonucu metaforların şekillendiği söylenebilir.

Özetle bahsetmek gerekirse; metaforlar mecazi düşüncelerin anlamlandırılması, kavramların ve imgelerin semboller/göstergeler aracılığıyla aktarılması ile oluşmaktadır. Bu durum metaforların kavramları veya kelimeleri sınıflandırmaya, tarif etmeye, açıklamaya ve yeniden değerlendirmeye yönelik bir düşünce sisteminin oluşumuna olanak sağladıkları gerçeğine vurgu yapmaktadır (Koçer ve Aşan Yüksel, 2020: 1501). Afişlerde metafor kullanımı ise daha güçlü ifade biçimlerine dönüşerek izleyiciye bilgi ve mesaj verirken bir yandan da düşündürücü işlevsel bir biçimsel ifadeye imkân tanımaktadır. Afiş tasarımında metaforik anlatım, dikkat çekme özelliği ile belirleyici bir yaklaşımdır ve mesajın etkileyciliğini arttırarak anlaşılır olmasını kolaylaştırabilir. Nitekim küresel bağlamda Lukova, afiş tasarımlarında metaforu başarılı şekilde kullanmayı başaran ve bu niteliğiyle tanınan bir tasarımcıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Luba Lukova'nın internet üzerinden rastgele (random) seçilen 10 adet minimalist illüstrasyon afişinde metafor kullanımı analizi nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile yapılmıştır. Nitel araştırmalar, ürünlerden ya da çıktılardan daha çok süreç ile ilgilidir. Bu yüzden nitel araştırmalarda mana önem taşır (Altunay, vd., 2014). Yıldırım ve Şimşek (2018:189)'e göre, doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman analizlerinde araştırılacak konu belirlendikten sonra dokümanlara ulaşma, dokümanların içeriklerinin belirlenmesi, doküman içeriklerinin amaca göre incelenmesi ve elde edilen verilerin raporlanması şeklinde aşamalı olarak bir çalışma sırası izlenir (Arslan ve Sungur,2024:139).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini minimalist illüstrasyon afişleri, örneklemini ise Luba Lukova'nın random (seçkisiz) belirlenen 10 adet afişi oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Bu makalede, Luba Lukova'nın rastgele seçilen 10 adet minimalist illüstrasyon afişi metafor olgusu bağlamında incelenerek afişlerdeki görsel öğelerin altına gizlenen asıl anlamların ortaya konması amaçlanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde, Luba Lukova'nın metafor olgusuna yer verdiği minimalist illüstrasyon afişlerine dair görsel veriler 2024 yılında çeşitli internet kaynaklarından derlenmiştir.

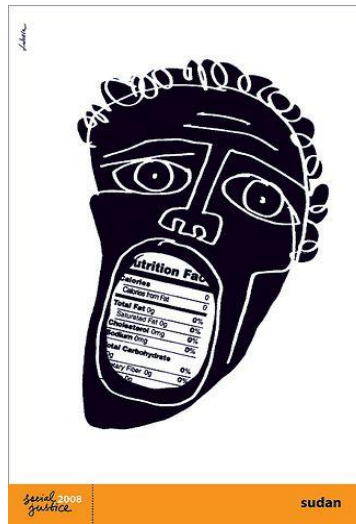
Verilerin Analizi

Makalede Lukova'nın, 10 adet random seçilen illüstrasyon afişlerindeki tematik konunun kavramsal yapı ve içerik kurgusu ile metafor bağlamında izleyiciye anlamsal olarak aktarma durumu çözümlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile illüstrasyon afişleri analiz edilmiştir.

BULGULAR

Luba Lukova'nın İllüstrasyon Afişlerinde Metafor Olgusu

Bulgaristan doğumlu illüstratör ve tasarımcı Luba Lukova, 1990'ların başında Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmiş ve günümüzün en ilgi çekici imge üreticilerinden biri olarak uluslararası tanınırlık ve ün kazanmıştır (Ivan-Mohor ve Ivan-Mohor, 2019:113). Picasso, Cheknoy, Goya gibi sanatçılardan esinlenerek oluşturduğu tarzıyla insanlığın durumunu etkin çizgi, renk, metinsel öğelerle sağlık hizmetleri, kadın hakları, göç, yolsuzluk gibi kritik sosyal adalet konularına dikkat çekerek aktarmaktadır. Bu bölümde, konu kapsamında ele alınan illüstrasyon afişlerinin metaforik yorumlamalarına yer verilmiştir.

Görsel 1. İllüstrasyon, Luba Lukova.

Lukova, Sudan isimli afişinde Afrika ülkesi olan Sudan'da insanların yaşadığı açlığı karakteristik bir figürle, ağız açık şekilde çizgisel formlarda tasvir etmiştir. Afişte negroid (siyahi) ırkı doğrudan anlatan yassı burun, büyük gözler ve kıvrık saç ustaca stilize edilmiştir. Ambalajlı her ürünün arka yüzeyinde yer alan yiyeceğin hangi besin öğelerini içerdiğini tüketiciye aktaran besin değeri tablosu afişte figürün ağız kısmına konumlandırılmıştır ve besin değerleri rakamsal olarak sıfır yazılarak açlığa vurgu yapılmıştır. Afişin renk kurgusu değerlendirildiğinde siyah, turuncu ve beyaz renk kullanımları göze çarpmaktadır. Renk ile anlamsal betimleme yapan Lukova, açlık olgusunu en yalın haliyle izleyiciye doğrudan aktarmaktadır. Sudan afişi Lukova'nın "Social Justice/ Sosyal Adalet" sergisine dahil bir tasarımdır ve sergisinde adaletsizlikleri tematik olarak ele almıştır. Lukova, toplumsal hayatta var olan sosyal adaletsizliklerin insan hayatları üzerindeki etkisini ve adalet konularının göreceli ağırlığını kendi tarzında tasarımlarına aktarmaktadır.

Tasarımda tipografi farklı bir tasarım alanı olarak değerlendirebileceği gibi, görselle ilişkisi üzerinden hem metnin somutlaştırılması hem de göstergebilimsel potansiyelleri açısından değerlendirilebilmektedir (Örücü,2023: 289). Afişte besin değeri tablosunda besin değerlerinin sıfır olarak ifade edilmesi göstergebilimsel olarak açlık kavramına karşılık gelmektedir, figürün ağız kısmına konumlandırılması ile de anlam pekişmesi sağlanmıştır.

Görsel 2. İllüstrasyon, Luba Lukova.

Tipografik mesaj; sözel, görsel ve seslidir: Tipografik unsurlar okudukları ve sözle yorumlandıkları sırada izlenmekte olup görsel olarak algılanmakta, duyulmakta ve yorumlanmaktadır (Becer, 2013:184). Göçmenler, göç ettikleri toplumlarda hoş karşılanmayarak sosyal ve ekonomik olarak dışlanmaktadır. Lukova, afişte "They take our jobs/ işimizi elimizden alıyorlar" şeklinde kullandığı tipografi ile göçmenlerin göç ettikleri yerdeki insanların bu tarz söylemleri ve bakış açlarına dikkat çekmektedir.

İşgücüne katılma noktasında adil olmayan durumlara maruz kalan göçmenler, dâhil oldukları toplumun işçi sınıfında eşit olmayan şartlarda ve kötü/pis işlerde çalışmaktadır. Afişte klozet pompası ile tuvalet temizleyen göçmen figürü içinde bulunulan şartları, sosyal dışlanmışlık ve itilmişliği, aşağılanmayı izleyiciye aktarmaktadır. Tipografi ve görselin bütünleşik kullanıldığı tasarımda yeşil, siyah ve beyaz renk tercih edilmiştir.

Kelimeleri yazmaya ek olarak, yazı aynı zamanda içerdiği harflerin anlamlarından çok görsel temsilleri üzerinden iletişim kuran bir grafik araç olarak da kullanılır (Ambrose ve Harris, 2018:164). Afişte serifsiz kullanılan yazı fontundaki “o” harfi ile klozetin şekilsel benzeşmesinden doğan kurgu tasarımda göze çarpmaktadır. O harfinin görsel temsili, bir diğer tasarımsal unsur ile şekilsel benzeşmeye geçerek grafik bir araca dönüşmüştür.

Görsel 3. İllüstrasyon, Luba Lukova.

Kuzey Amerika’da yer alan Mississippi, 1619 yılında Afrika’dan gelen pamuk işçisi kölelerin Amerika plantasyonlarında çalıştığı bir yerdir. Zenci köleler pamuk toplatılmak üzere evlerinden koparılarak zorlu bir yaşama adım attırılmıştır. Karın tokluğuna çalıştıkları bu süreçte acı, hüznün ve özgürlük hasretine dair yazıp söyledikleri şarkılar zamanla Blues müziğin temelini oluşturmuştur. Figür etrafında sağ ve solda konumlanan iki adet el pamuk toplama eylemi içindedir.

Renk, izleyicide duygusal tepki uyandırma yeteneği sebebiyle ana bir tasarım öğesidir. Renkler “soğuk”, “sıcak” veya “heyecan verici” gibi duygu ifade eden kelimelerle tanımlanır ve renklerin çoğu belli sıfatlarla ilişkilendirilir. Örneğin kırmızı genellikle sıcak veya heyecan verici renk olarak tanımlanırken, mavi soğuk ve mesafelidir (Ambrose ve Harris, 2020:106). Lukova, mavi, siyah ve beyaz renkleri kullandığı bu afişte mızıkça çalan bir köleyi stilize etmiştir. Renk kullanımları değerlendirildiğinde izleyiciye olumsuz bir durum çağrışımı, soğuk bir konunun ele alındığı mesajı iletilmektedir.

Görsel 4. İllüstrasyon, Luba Lukova.

2011’de Japonya’da meydana gelen 9,0 şiddetindeki deprem dev bir tsunamiye neden olmuş ve bazı yerleşim yerlerini haritadan silmiştir. Tsunaminin oluşturduğu dev dalgalar Fukuşima nükleer santralindeki reaktörlere de zarar vererek büyük bir felakete yol açmıştır. Binlerce insanın yaşamını yitirdiği bu felaket, yarım milyon insanı deprem, tsunami ve nükleer sızıntı nedeniyle evlerini terk etmek zorunda bırakmıştır. Lukova afişte, yaşanan bu olayı atom sembolü üzerinden aktarmıştır. İnsanoğlunun teknolojiye bağlılığı bir anlamda kendini de yok etmesidir. Antik Yunan sanatı esintileri taşıyan erkek figür çizimleri uvuzlarının kopması ile tasvir edilmiş ve yaşanan mağduriyet ve acıya vurgu yapılmıştır. Afişte sarı, siyah, kırmızı renkler kullanılmış ve figürler arasında hiyerarşi ile görsel denge oluşturulmuştur. Görsel denge yüzeydeki tasarım elemanlarının orantılı olarak dağılması sonucu oluşan rahat algılanabilirlik durumudur.

Dengedeki bir nesne insanlara sabit, tanıdık görünür ve stres yaratmaz; bu yüzden tasarımda dengenin menmuniyet vericidir (Arıkan, 2009:46). Bir görsel unsurun tasarım içindeki diğer unsurlarla kurduğu orantısız ilişki, algı ve iletişimi doğrudan etkilemektedir (Becer, 2013:68). Afişte kurulan denge ile algılamada kolaylık, estetiklik ve sağlıklı bir iletişim sağlanmıştır.

Görsel 5. İllüstrasyon, Luba Lukova.

Lukova, “Kids Unique” afişinde gönüllü olmaya dikkat çekerek yardıma muhtaç çocuklara destek verilmesi durumunda onların da büyüyüp gelişebileceğini vurgulamaktadır. Yaşam ve eğitim gibi temel haklarının risk altında olduğu dezavantajlı grupta yer alan çocukların sağlıklı, üreten, özgüvenli, güçlü bireyler olarak toplumda yer almaları göreceklere destek ile doğru orantılıdır. Lukova bu fikri afişte çocuk stilizesi ve ağaç görseli üzerinden eğretileme (metafor) ile anlam aktarımı yaparak izleyiciye sunmaktadır. Yetişen, çiçek açan bir fidanın toprağa tutunma, ayakta kalma durumu fidanın iki yanında yer alan destek çubuklarıyla mümkündür ve figürün ellerinin yukarı doğru hareketi yardıma ihtiyaç duyulması anlamına karşılık gelmektedir. Afişte yeşil, siyah, beyaz renk tercihleri göze çarpmaktadır. Çocukların taze, küçük, gelişen bir sosyal varlık olmaları yeşil renk üzerinden doğa ile bütünleşik anlamda ifade edilmektedir. Çocukların yaşamlarının her alanında fiziksel, duygusal ve entelektüel açıdan tam olarak gelişmelerine olanak sağlamak ve içlerinde öğrenme ve büyüme hevesi uyandırarak toplumlarına ve genel olarak topluma katkıda bulunmak için sosyal mesajın tipografik olarak yer aldığı afişte font, serifsiz olarak tercih edilmiştir.

Tırnaksız (serifsiz) yazı karakterlerinin temiz çizgileri modern olarak değerlendirilirken, tırnaklıların (serifli) daha geleneksel oldukları düşünülür (Ambrose ve Harris, 2018,46). Afişte serifsiz font kullanımı modernlik algısı yaratmanın yanı sıra oluşturulan metin bloğu ile de tasarım yüzeyinde denge kurulmasına yardımcı olmuştur.

Görsel 6. İllüstrasyon, Luba Lukova.

Lukova, “Ekoloji” isimli afişinde insanoğlunun doğayı katlettikçe aslında kendine de zarar verdiğini aktarmaktadır. Afişte tek bir figür üzerinden insan vücudu ve ağaç gövdesi ile benzeşim sağlanarak insanın kendini baltalayıp zarar verdiği görselleştirilmiştir. Yeşil ve siyah renk kullanımlarının olduğu afişte yalın ve açık bir anlatım söz konusudur.

Grafik tasarımcı kavramsal çözüm, tipografi, kompozisyon gibi pek çok sorun ile başa çıkmaya çalışırken bir taraftan da renk öğesini tasarımın bir elemanı olarak oluşturmak durumundadır (Uçar,2019:109). Çünkü renk de bir tasarım öğesidir. Renk ve tonları tasarım yüzeyindeki tipografi ve diğer görsel unsurların görünürlüğünü, algılanırlığını etkiler. Bazı görsel unsurları ön plana çıkarırken bazı unsurları geri iter. Bu yüzden afiş tasarımlarında tercih edilen renk faktörü diğer öğe kullanımları kadar dikkat ve bilinç gerektirmektedir. Ayrıca renk, anlamsal olarak bazı kavramlara da karşılık gelmektedir, bu sebeple bir tasarım elemanı olması bağlamında sembolik öğe olarak kullanımına dikkat edilmelidir.

Görsel 7. İllüstrasyon, Luba Lukova.

“Social Justice/ Sosyal Adalet” sergisinde yer verdiği "Immigrant/Göç" isimli afişte Lukova, aşılınmış bir ağaç üzerinden göçmenleri tasvir etmektedir. Bir ağaç metaforu üzerinden kökleri değiştirilmiş ama yeni bir yerde büyümeye devam eden bir insan olarak aktarılan göçmenler, yer aldıkları toplumlarda var olmaya devam etmektedir. Göçmenlerin toplumsal durumu afişte iki ayrı bitkinin tek bir gövde üzerinde kaynaşması ve büyümeye devam edip birleşmesi, yeniden filizlenmesi, varlık göstermesi net bir anlatım biçimi ile aktarılmıştır. Afişte doğa, büyüme, filizlenme kavramları yeşil renk kullanımı ile anlamsal olarak aktarılmış ikinci renk kullanımı olarak da siyah renk tercih edilmiştir. Tasarımlardaki görsel düzenleme etkili bir vurgu ile dikkat çekici hale gelebilir. Renk, doku, hiyerarşi gibi faktörler tasarımın çekiciliğini artıran öğelerdir. Ön-arka plan kurgusu vurgulamada gereklidir, tasarımda hangi öğenin öne çıkarılması isteniyorsa vurgu o öğeye aktarılır.

Kontrast, ön plan, arka plan gibi kavramlar, vurguyla birlikte anılması gereken görsel tasarım kurallarındandır (Uçar,2019:271). Afiş tasarımı incelendiğinde vurgu 3/2'lik alanda afişin üst kısmında konumlandırılan figür ve dallarındadır. Yapraklarla anlam pekişmesi sağlanan görselde, 3/1'lik alanda yer verilen ağaç gövdesi vurgusal olarak ikinci plandadır. Afişte arka planın tek renk olarak kullanılması ile oluşan keskin ayırım algılanırlığı arttırmaktadır.

Görsel 8. İllüstrasyon, Luba Lukova.

Lukova'nın “Social Justice/ Sosyal Adalet” sergisinde yer verdiği diğer bir afiş tasarımı “Health Coverage/ Sağlık Sigortası”dır. Siyasi partilerin seçim manifestosu olarak sunduğu sağlık güvencesine dair vaatlerini yerine getirmediğini aktaran Lukova, afiş tasarımının alt kısmında konumlandığı sağlık sembolüyle bezlerinden arındırılmış işlevsiz bir şemsiye görselini birleştirmiştir. Koruma, güvenlik imgesi olan şemsiyenin bezlerinden arındırılması vaatlerin yerine getirilmediğini anlamsal olarak aktarılmaktadır. Renk kullanımı olarak mavi, beyaz ve siyah tercih edilmiştir.

Siluet, bir imgenin ana hattının zıt bir arka plan karşısındaki temsilidir. Ayrıntıdan yoksun olmasına rağmen siluet, nesnenin imgesini daha güçlü ve belirgin sunmak için kullanılır (Ambrose ve Harris,2013:136). Afişte

siluet olarak kullanılan şemsiye, tasarım yüzeyinde akılda kalıcı şekilde sunulmuştur. Siluet kullanılarak nesnelere üzerinde egemenlik kurulmuş ve tutarlılık sağlanmıştır.

Görsel 9. İllüstrasyon, Luba Lukova.

Afişte, William Shakespeare'in İngiliz edebiyatının klasiklerinden biri olarak kabul edilen ve ilk tragedyalarından biri olan Romeo ve Juliet (The Most Excellent and Lamentable Tragedy of Romeo and Juliet) isimli eseri konu edilmektedir. Afişte birbirinin elini tutan bir çift stilize edilmiştir. Afişin sağında yer alan figürün el ve tırnak yapısının maskülen olması sebebiyle Romeo'yu, solda konumlandırılan elin feminen görüntüsü Juliet'i anlatmaktadır.

İletici izleyiciye aktarabilmek için imgenin genellikle kısa bir zamanı vardır bu nedenle anlamı daha hızlı ve etkin bir biçimde iletmek için çeşitli araçlar kullanır. Bu sembolizm, metafor, benzetme, tipogram ya da bir takım başka yöntemler kullanılarak gerçekleştirilebilir (Ambrose ve Harris, 2013:67). Afişte yer alan imgeler kastedilen mesajı izleyiciye metafor yoluyla aktarmaktadır. Sevginin, bağlılığın anlatısı olan el ele tutuşma eylemi bir hançer görseline maruz kalarak acı metaforuna dönüşmüştür. Hançer ve akan kan göstergesi olarak birbirine âşık iki insanın bu aşk uğruna çektiği acıyı aktarmaktadır. Lukova, manuscript font kullanımını tercih ettiği afiş tasarımında Romeo ve Juliet yazısı üzerine metaforik kanlar ekleyerek iki insanın acı çekme durumunu tipografi kullanımında pekiştirmiştir. Afişte siyah, beyaz, kırmızı renkler kullanılmıştır.

Görsel 10. İllüstrasyon, Luba Lukova.

“War and Peace” isimli afişi Lukova Baltimore, MD’de düzenlenen bir sergi için tasarlamıştır. Afişin temasını Irak Savaşı gazisi ile yapılan bir röportaj oluşturmaktadır. Ters duran bir kuş kafesine benzeyen, geçici bacak protezi ile yürüme pratiği yapan asker savaşın bedelinin ağır ödendiğini gözler önüne sermektedir. Lukova, kafesin içerisine güvercin çizerek barışın kırılganlığını güçlü bir metaforla vurgulamaktadır. Afişe ilk bakıldığında mavi arka fonda, siyah ve beyaz şekillerden oluşmuş sade bir anlatım göze çarpmaktadır. Savaşın soğukluğunu renk kullanımı ile aktaran afişte merkezi bir kompozisyon yapısı mevcuttur.

Tasarımlardaki elemanların pozisyonu odak noktasını belirler. Bu durumda görsel hiyerarşiye dikkat edilmelidir. Görsel hiyerarşi vurgu alanlarını, odak noktalarını doğru yapılandırmaya yardımcı olur (Arıkan, 2009:50). “War and Peace” afişinde kafes-kuş ve ayakkabı eşit oranda vurguya sahiptir. Bu eşitlik bütünselliği sağlamada etkili olmuş ve yüzeyde göz, bu odak noktalarını ilk etapta algılayarak mesajı doğrudan çözümlenmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Alan literatürü incelendiğinde Özpolat (2023) çalışmasında, grafik tasarım öğrencilerinin afiş kavramına dair metafor algılarını ortaya koymuştur. Çalışmada, cinsiyet faktörü ile öğrencilerin metafor algıları incelenerek benzer yönleri ortaya konulmuş ve karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Çorbacioğlu (2024) çalışmasında, Zaltman metaforik çıkarım tekniği ile ele alınan 22 adet reklam film ve afişlerini incelemiştir. Reklamlarda metafor kullanımının hedef kitleyi bilgilendirmede etkili olduğu, akılda kalıcılığın metafor yoluyla sağlanabildiği ve reklamların metafor ile fark edilebilir olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tarlakazan ve Tarlakazan (2023) çalışmasında, film afişlerinde metaforların ikna rolünün daha iyi anlaşılmasını sağlamayı ve metaforların sanatsal ifade yöntemi olarak ortaya koymayı amaçlamıştır. Film afişlerini inceleyerek reklamlardaki birincil ve ikincil öznelerin değerlendirmesini metafor olgusu üzerinden yapmıştır. Gong ve Xu (2023) çalışmasında, görsel metafora dayalı metro kamu refahı posterlerinin tasarım yöntemini araştırmışlardır. Modası geçmiş tasarım stili, zayıf iletişim etkisine sahip, metro alanıyla ilgili mevcut kamu refahı posterlerinin değerlendirilmesini yaparak bu bahse konu sorunların görsel olarak çözülmesine dair görsel metafora dayalı bir metro kamu refahı posterini tasarım yöntemi önermişler ve sonrasında bunu metro kamu refahı posterlerinin tasarımına uygulamışlardır. Jan, Batool ve Qadeer (2023) çalışmasında, kavramların aynı alan içinde veya iki farklı alanda nasıl değiştiğini ve metoniminin metaforun iletilmesi ve anlaşılması için nasıl temel sağladığını görmek için Pakistan’daki COVID-19 farkındalık afişlerinde kullanılan metin ve görsellerin kavramsallaştırılmasına odaklanmışlardır. Pakistan’ın Centaurus Alışveriş Merkezi ve Safa Gold Alışveriş Merkezi olmak üzere iki spesifik bölgesinden toplam sekiz COVID-19 farkındalık posterini ele alınarak farkındalık posterlerinde kullanılan metaforlar ve metonimi incelenmiştir. Ele alınan afişlerde toplam 16 metafor ve 3 tür metoniminin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan literatüründeki çalışmalar değerlendirildiğinde ele alınan konu ile Özpolat (2023)’ün çalışması metafor olgusunun değerlendirilmesi bağlamında benzer iken öğrencilerin algılarının ölçülmesi yönüyle farklılık göstermektedir. Çorbacioğlu (2024), Tarlakazan ve Tarlakazan (2023)’ün çalışması ile metafor ve afiş değerlendirilmesinin yapılması açısından benzerdir. Gong ve Xu (2023) ve Jan, Batool ve Qadeer (2023)’ün çalışmaları ile ise metafora dayalı afiş tasarım incelemesinin ele alınması dışında bir benzerlik bulunmamaktadır.

Ele alınan konuya istinaden Lukova'nın minimalist illüstrasyon afişleri incelendiğinde tek rek arka plan kullanımıyla metaforu yetkin olarak kullandığı görülmektedir. Fikir, duygu ve anlam üçlemesini özgün imgelerle izleyiciye aktarmakta ve afişlerinde karmaşıklıktan uzak tasvirler olduğu göze çarpmaktadır. Düşündürücü ve güçlü bir tasarım tarzı benimseyen Lukova sosyal, politik, dini ve insani adaletsizlikleri afişlerinde tema olarak aktarmakta, izleyicide gerçekliğin acımasızlığına dair farkındalık oluşturmaktadır. Lukova'nın barış, sansür, göç, ekoloji, açlık, yolsuzluk gibi sosyal konuları cesur renk, çizgi ve şekil kullanarak afişlerinde işlediği sonucuna ulaşılmıştır. Güçlü mesajları imge ve nesnelere etkin kullanımı ile sembole dönüştürerek basit bir tasarım estetiği ile izleyiciye aktarmaktadır. Afişlerinde kullandığı aldatıcı basitliğin altında çok fazla anlam yüklemeleri görmek mümkündür, geliştirdiği ikonik imgeler izleyicinin zihninde ele alınan konuyu yapıbozuma uğratmaktadır. Empatik bir anlayışı tasarımlarına yansıtmasıyla oluşturduğu üslup, tasarım yüzeyinde kullandığı öğeleri biçimsel varlıktan çıkararak ikonik imgelere dönüştürmektedir. Konu kapsamında ele alınan illüstrasyon afişleri incelendiğinde sıcak soğuk renk kullanımları, sade ve tek renk arka plan kullanımları göze çarpmaktadır. Lukova, sosyal adalet ve ekoloji konularını ele aldığı tasarımlarında metafor olgusunu etkili şekilde kullanmıştır. İki ayrı nesnenin birleşimi ile yeni oluşturduğu görsel imge anlamsal bütünlük ile izleyiciye mesaj iletmektedir. Afişlerde figürlerin karakteristik özelliğinin başarılı olarak izleyiciye aktarıldığı görülmektedir. Anatomik yapılar lekese ve çizgiler formlarla stilize edilmiş yer yer tasarımlarda tipografi kullanılarak anlam pekiştirilmiştir.

ÖNERİLER

Metaforlar afiş tasarımlarında güçlü bir iletişim aracı olarak kullanılmaktadır. Bu makalede, Luba Lukova'nın minimalist illüstrasyon afişlerindeki metaforik olguların ortaya konması ile görsel iletişimin derin anlamlarını keşfetme konusunda izleyiciye bilgi aktarılmıştır. Bu makale ile bulguların araştırma sonuçlarına istinaden metaforların afiş tasarımında nasıl kullanılacağı ve bu kullanımın izleyicide hangi duygusal veya düşünsel tepkileri uyandırabileceği üzerine odaklanabilecek başka araştırmalar için altlık oluşturulabilir. Farklı araştırmalarda, iyi bir afiş tasarımının mesajı derinleştiren ve izleyiciyle etkileşimi artıran metaforları nasıl içermesi gerektiği üzerine çalışmalar yapılabilir, makaledeki örnek afişler üzerinden metafor kullanılan farklı temalar ele alınıp yorumlanabilir.

Etik Metni

"Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir. Bu makale, etik kurul izni gerektirmemektedir.

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada yazarın katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Altunay, E., Oral, G. & Yalçinkaya, M. (2014). Eğitim Kurumlarında Mobbing Uygulamalarına İlişkin Nitel Bir Araştırma. *Sakarya University Journal of Education*, 4(1), 62-80. <https://doi.org/10.19126/suje.37750>
- Ambrose, G. & Harris, P. (2019). *Görsel Grafik Tasarım Sözlüğü*. (Çev: B. Barhana). Literatür Yayıncılık.
- Ambrose, G. & Harris, P. (2013). *Grafik Tasarımda İmge*. Literatür Yayıncılık.
- Ambrose, G. & Harris, P. (2018). *Tipografinin Temelleri*. Literatür Yayıncılık.
- Ambrose, G. & Harris, P. (2020). *Grafik Tasarımda Renk*. Literatür Yayıncılık.
- Arıkan, A. G. (2009). *İmgeden Baskıya Grafik Tasarım* (1. Baskı). Eğitim Akademi Yayınları.
- Arslan, A. & Sungur, Ş. (2024). "Türkiye'de Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi Derslerinde Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin Doküman İncelemesi", *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 10(1): 137- 145. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10620631>
- Becer, E. (2013). *İletişim ve Grafik Tasarım* (9. Baskı). Dost Yayınları.
- Çobanoğlu, E. (2022). Reklam Tasarımında Zaltman Metafor Çıkarım Tekniği (Zmet). *Journal of History School*, 60, 3499-3526. <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.63882>
- Çorbacıoğlu, E. (2024). Zaltman Derin Metaforlarının Reklamlarda Kullanımı ve Tüketici Algısı. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (14), 1353-1369. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1412144>
- Dündar, F. N. (2022). Afiş Tasarımında Metafor Kullanımı. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 7(15), 167-176.
- Gedik, M. B. & Taşçioğlu, M. (2018). Afişte İllüstrasyonun Anlatım Biçimleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(1), 104-124. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.509643>
- Gong, C., & Xu, W. (2023). A Design Method of Subway Public Welfare Posters based on Visual Metaphor. In: Tareq Ahrām and Christianne Falcão (eds) *Human-Centered Design and User Experience*. AHFE (2023) International Conference. AHFE Open Access, vol 114. AHFE International, USA. <http://doi.org/10.54941/ahfe1004287>
- Ivan-Mohor, M., & Ivan-Mohor, I. (2019). "... the price we pay for peace": Luba Lukova's Poster Art. *Cultural Intertexts*, 9, 113-118.
- Jan, A., Batool, H., & Qadeer, A. (2023). Awareness Posters And 1St Wave Of Covid-19 In Pakistan: A Multimodal Metaphotonymic Analysis. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt / Egyptology*, 20(1), 499-522. Retrieved from <https://archives.palarch.nl/index.php/jae/article/view/11714>
- Karagöl, A. (2023). Tiyatro afiş tasarımlarının Brockmann'ın ızgara sistemine göre analizi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, (UKSAD)*, 9(1), s. 145-155.
- Koçer, M. B. & Aşan Yüksel, O. (2020). Seramik sanatında metaforik yaklaşımlar. *ulakbilge*, 55, 1501-1515. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-08-55-04>
- Örücü, Y. (2023). Tipografinin görünümü ve Neville Brody. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergi*, 10(62), 279-291. <https://doi.org/10.29228/SOBIDER.66884>

Özpolat, K. (2023). Grafik tasarım öğrencilerinin “Afiş” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(2), 719-727. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.1251234>

Tarлакazan, E. & Tarлакazan, B.E. (2023). Film afişlerinde metaforik anlatım. *Turkish Studies*, 18(4), 1683-1700. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.69800>

Türk Dil Kurumu. (2024, 9 Mart). Afiş. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>

Uçar, T. F. (2019). Görsel İletişim ve Grafik Tasarım (10. Baskı). İstanbul:İnkılap Kitabevi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11.Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Görsel Kaynakça

Görsel 1: İllüstrasyon (2024, 27 Ocak). *Luba Lukova*. Erişim Adresi: <https://i.pinimg.com/564x/3b/ea/26/3bea264b40a526048ed84132a2801ffb.jpg>

Görsel 2: İllüstrasyon (2024, 27 Ocak). *Luba Lukova*. Erişim Adresi: http://aeqai.com/main/wp-content/uploads/2022/01/They_Take_Our_Jobs_2009.jpeg.

Görsel 3: İllüstrasyon (2024, 27 Ocak). *Luba Lukova*. Erişim Adresi: <https://www.uab.edu/news/arts/item/2780-new-show-opening-oct-5-features-new-york-based-artist-luba-lukova>.

Görsel 4: İllüstrasyon (2024, 27 Ocak). *Luba Lukova*. Erişim Adresi: http://aeqai.com/main/wp-content/uploads/2022/01/Chernobyl_Fukushima_2011.jpeg.

Görsel 5: İllüstrasyon (2024, 27 Ocak). *Luba Lukova*. Erişim Adresi: <https://tr.pinterest.com/pin/488359153314601921/>.

Görsel 6: İllüstrasyon (2024, 27 Ocak). *Luba Lukova*. Erişim Adresi: <http://aeqai.com/main/wp-content/uploads/2022/01/Ecology.jpeg>.

Görsel 7: İllüstrasyon (2024, 27 Ocak). *Luba Lukova*. Erişim Adresi: <https://artsandculture.google.com/asset/immigrant-luba-lukova/xgFos-JhJNbE-Q?ms=%7B%22x%22%3A0.5%2C%22y%22%3A0.5%2C%22z%22%3A8.991263929913242%2C%22size%22%3A%7B%22width%22%3A2.414577007775313%2C%22height%22%3A1.2375000000000016%7D%7D>.

Görsel 8: İllüstrasyon (2024, 27 Ocak). *Luba Lukova*. Erişim Adresi: https://design.lsu.edu/wp-content/uploads/2015/03/HealthCoverageBrainwashing_Lukova.jpg.

Görsel 9: İllüstrasyon (2024, 27 Ocak). *Luba Lukova*. Erişim Adresi: <https://www.designindaba.com/sites/default/files/styles/scaledlarge/public/galleries-news/Poster-RJ.jpg?itok=gDP1vmNE>.

Görsel 10: İllüstrasyon (2024, 27 Ocak). *Luba Lukova*. Erişim Adresi: <https://designobserver.com/feature/can-a-design-museum-change-the-world/39633>.